

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Opgave 1 Zo goud als een garnaal

1 maximumscore 2

- (1) homogene
- (2) volkomen concurrentie
- (3) niet

indien drie antwoorden juist	2
indien twee antwoorden juist	1
indien één of geen antwoord juist	0

2 maximumscore 1

grafiek 1

3 maximumscore 3

Een voorbeeld van een juiste berekening is:

- huidige situatie:

TO = 8 × 125.000	€ 1.000.000	
TK = 2,20 × 125.000 + 480.000	<u>€ 755.000</u>	–
TW	€ 245.000	1
- nieuwe situatie:

TO = 8 × 175.000	€ 1.400.000	
TK = 2,75 × 175.000 + 530.000	<u>€ 1.011.250</u>	–
TW	€ 388.750	1
- winsttoename $\frac{388.750 - 245.000}{245.000} \times 100\% = 58,7\%$ 1

4 maximumscore 3

- b aanbod daalt → prijs stijgt
- c vraag daalt → prijs daalt
- d aanbod stijgt → prijs daalt
- e vraag daalt → prijs daalt

indien vier antwoorden juist	3
indien drie antwoorden juist	2
indien twee antwoorden juist	1
indien één of geen antwoord juist	0

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

5 maximumscore 2

€ 7,18

Een voorbeeld van een juiste berekening is:

- $TO - TK = TW$
 $P \times 175.000 - (2,75 \times 175.000 + 530.000) = € 245.000$ 1
- $175.000 \times P - € 1.011.250 = € 245.000$
 $P = € 7,18$ 1

Opmerking

Als bij de uitwerking sprake is van doorwerkfouten uit vraag 3, dan geen scorepunt in mindering brengen.

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Opgave 2 Meer vrijhandel, meer groei

6 maximumscore 1

Voorbeelden van juiste argumenten zijn:

- Het zegt niets over de verdeling van het inkomen over de inwoners.
- Het zegt niets over de koopkracht van het inkomen.
- Het zegt niets over de welvaart in ruime zin.
- Het zegt niets over de informele economie.

7 maximumscore 2

- conjunctuur:
een uitleg waaruit blijkt dat de investeringen leiden tot extra bestedingen (bestedingseffect) 1
- economische structuur:
een uitleg waaruit blijkt dat de investeringen leiden tot grotere productiecapaciteit (capaciteitseffect) / tot hogere productiviteit 1

8 maximumscore 3

Een voorbeeld van een juiste benadering is:

- nominale groei bbp \approx reële groei + inflatie
 $= 48,2\% + 40,8\% = 89,0\%$ 1
- indexcijfer bevolkingsomvang: $\frac{1.342}{1.264} \times 100 = 106,2$ 1
- de nominale groei per hoofd van de bevolking was ongeveer
 $\frac{189,0}{106,2} - 100 = 78,0\% / 89,0\% - 6,2\% = 82,8\%$
Conclusie: een stijging van circa 80% / dus bijna een verdubbeling 1

Een voorbeeld van een juiste exacte berekening is:

- indexcijfer nominaal bbp: $148,2 \times \frac{140,8}{100} = 208,7$ 1
- indexcijfer bevolkingsomvang: $\frac{1.342}{1.264} \times 100 = 106,2$ 1
- $\frac{208,7}{106,2} \times 100 = 196,5$
Conclusie: een stijging van 96,5% / dus bijna een verdubbeling 1

Opmerking

Het laatste deel van de berekening en de vermelding van de conclusie zijn beide noodzakelijk voor het toekennen van het derde scorepunt.

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

9 maximumscore 1

Een voorbeeld van een juiste berekening is:

$$\text{(percentage verandering)} = \frac{\text{nieuw} - \text{oud}}{\text{oud}} \times 100\%$$

De huidige prijs is $100\% + 120\% = 220\%$ van de nieuw prijs)

$$\frac{100 - 220}{220} \times 100\% = \frac{-120}{220} \times 100\% = -54,5\% / 54,5\% \text{ goedkoper}$$

10 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juiste uitleg is:

- De dominante strategie van India is het afschaffen van de protectionistische maatregelen, want als EU deze ‘afschafft’ dan $2\% > 0,5\%$ en als EU deze ‘handhaaft’ dan $1\% > 0\%$.
De dominante strategie van EU is het afschaffen van de protectionistische maatregelen, want als India deze ‘afschafft’ dan $1,5\% > 0,5\%$ en als India deze ‘handhaaft’ dan $1\% > 0\%$. 1
- (Het volgen van) de dominante strategie leidt tot de hoogste extra economische groei voor beide handelspartners / is ook de optimale uitkomst (dus is er geen sprake van een gevangenendilemma) 1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Opgave 3 Overheidsfinanciën op koers?

11 maximumscore 1

Een voorbeeld van een juist antwoord is:
De overheid heeft afgelost op de overheidsschuld.

12 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juiste uitleg is:

- Het tekort leidt tot een toename van de overheidsschuld die verplichtingen (rentelasten en aflossing) veroorzaakt 1
- welke uiteindelijk met toekomstige belastingontvangsten betaald moeten worden 1

13 maximumscore 3

Een voorbeeld van een juist antwoord is:

- overheidstekort: 2,0% (2%) van het bbp, dus voldoet aan de eis van $\leq 3\%$ 1
- $bbp = \frac{\text{€ 14 mld}}{0,02} = \text{€ 700 mld}$ 1
- $\text{overheidsschuld} = \frac{\text{€ 446 mld}}{\text{€ 700 mld}} \times 100\% = 64\%$
Conclusie: overheidsschuld: 64% van het bbp, dus voldoet niet aan de eis van $\leq 60\%$ 1

Opmerking

Het laatste deel van de berekening en de vermelding van een juiste conclusie zijn beide noodzakelijk voor het toekennen van het derde scorepunt.

14 maximumscore 2

- a besteedbaar inkomen daalt (1)
- b consumptie daalt (4)
- c binnenlandse bestedingen dalen (2)
- d binnenlandse productie daalt (3)

indien vier antwoorden juist 2
indien drie of twee antwoorden juist 1
indien één of geen antwoord juist 0

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Opgave 4 Alcohol baat en schaad

- 15 maximumscore 2**
- (1) externe effecten 1
 - (2) betalingsbereidheid 1
 - (3) marktprijs
- 16 maximumscore 3**
- Een voorbeeld van een juiste berekening is:
- totale kosten = € 8.164 miljoen
 totale kosten = consumentensurplus + producentensurplus + accijnzen + saldo
 totale accijnsopbrengst =
 € 8.164 miljoen – € 3.800 miljoen – € 700 miljoen – € 2.624 miljoen =
 € 1.040 miljoen 1
 - consumentenuitgaven alcohol:

$$\frac{\text{€ 1.040 miljoen}}{0,278} = \text{€ 3.741 miljoen}$$
 1
 - consumentenuitgaven bier:
 € 3.741 miljoen – € 1.740 miljoen – € 916 miljoen = € 1.085 miljoen 1
- 17 maximumscore 1**
- Voorbeelden van een juist antwoord zijn:
 Er is sprake van asymmetrische informatie
- omdat verzekeren meer informatie hebben over het eigen alcoholgebruik dan de verzekeraar.
 - omdat de verzekeraar de verklaring van de verzekerde niet gemakkelijk kan controleren.
- 18 maximumscore 2**
- Een voorbeeld van een juist antwoord is:
- Premiedifferentiatie kan bevorderen dat mensen hun gedrag aanpassen om een premiekorting te krijgen (doordat ze in een lagere risicoklasse zijn ingedeeld) 1
 - waardoor de alcohol-gerelateerde (zorg)kosten / de alcohol-gerelateerde maatschappelijke kosten kunnen dalen 1
- 19 maximumscore 3**
- (1) sterke drank 1
 - (2) luxe 1
 - (3) 200% 1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

20 maximumscore 2

g, h en i

Opmerking

Uitsluitend 2 of 0 scorepunten toekennen.

ook e, h en i goed rekenen

Toelichting:

In de vraag staat 'de genoemde toename'. Als de kandidaat dit heeft geïnterpreteerd als betrekking hebbend op uitsluitend de laatste zin in het kader, dan zou de toename uitsluitend betrekking hebben op het opkopen door de overheid nadat de minimumprijs is vastgesteld. Bij een dergelijke duiding van de vraag passen de vlakken e, h en i.

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Opgave 5 Zwitserland vakantieland

- 21 maximumscore 1**
lopende rekening
- 22 maximumscore 2**
Een voorbeeld van een juiste berekening is:
- koers CHF in euro (2010) = $\frac{1}{1,483} = 0,674$
 - koers CHF in euro (2015) = $\frac{1}{1,201} = 0,833$ 1
 - stijgingspercentage = $\frac{0,833 - 0,674}{0,674} \times 100\% = 23,6\%$ 1
- 23 maximumscore 2**
Een voorbeeld van een juiste berekening is:
- Op 1 januari 2015 is de waarde van € 1.000 → $1,201 \times 1.000 =$
CHF 1.201 1
 - Op 1 januari 2016 is de waarde van € 1.000 → $\frac{1.000}{0,923} =$ CHF 1.083,42
 $1.201 - 1.083,42 =$ CHF 117,58 afgenomen / veranderd 1
- 24 maximumscore 2**
- bij (1) minder 1
 - bij (2) dalen
bij (3) dalen 1
- 25 maximumscore 2**
Voorbeelden van een juist antwoord zijn:
- Door de gestegen koers van de CHF worden geïmporteerde goederen uit eurolanden voor Zwitserland goedkoper 1
 - waardoor de inflatie in Zwitserland kan afnemen bij doorberekening in de prijzen 1
- of
- Door de gestegen koers van de CHF worden Zwitserse producten duurder voor de eurolanden, 1
 - dus daalt de vraag naar Zwitserse producten en dit heeft een dempend effect op de inflatie 1
- of
- Door de gestegen koers van de CHF worden geïmporteerde productiefactoren / halffabricaten / grondstoffen uit de eurolanden goedkoper, 1
 - waardoor de productiekosten dalen (, en de aanbodlijn naar rechts verschuift,) hetgeen een dempend effect heeft op de inflatie 1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Opgave 6 Stimuleren zonder effect

26 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juiste uitleg is:

- rijden op fossiele brandstoffen leidt tot vervuiling / uitputting van natuurlijke hulpbronnen en daarmee extra kosten 1
- en die effecten zijn extern want ze raken de welvaart van anderen / raken de samenleving / zijn niet in de prijs inbegrepen 1

27 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juist antwoord met toelichting is:

- In de nieuwe wetgeving is de fiscale bijtelling van hybride leaseauto's opgetrokken (naar het niveau van de leaseauto met fossiele brandstoffen) 1
- zodat er alleen fiscaal voordeel gehaald kan worden bij een volledig elektrische leaseauto (waarmee geen fossiele brandstoffen getankt kunnen worden) 1

28 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juist antwoord met toelichting is:

- Er is sprake van zelfbinding, omdat de werknemers vrijwillig hun gedrag veranderen en 1
- gebonden zijn aan de gedragsverandering doordat ze dit afgesproken hebben / elkaar kunnen controleren via het lijstje bij de koffieautomaat 1

Bij de beoordeling van vraag 28 kunnen ook punten toegekend worden aan een antwoord waarin staat dat er geen sprake is van zelfbinding, onder de voorwaarde dat hierbij een vakinhoudelijk juiste duiding gegeven is van het begrip 'zelfbinding' en dit consistent is onderbouwd met relevante gegevens uit de casus.

29 maximumscore 2

private lease

Een voorbeeld van een juiste berekening is:

- zakelijke lease: extra te betalen belasting als gevolg van de fiscale bijtelling in 2018, tarief 51,95%:
 $51,95\% \text{ van } 22\% \text{ van } \text{€ } 45.000 = \text{€ } 5.143$
 $\frac{\text{€ } 5.143}{12} = \text{€ } 428 \text{ per maand}$ 1
- Dat is duurder dan de kosten van private lease in 2018: € 415 per maand 1

Bronvermeldingen

Opgave 3

bron 1 CBS, <https://opendata.cbs.nl/>

Opgave 4

fragment1, fragment 2 en bron 1

vrij naar: Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (2016) "Maatschappelijke kosten-baten analyse van beleidsmaatregelen om alcoholgebruik te verminderen"